

PAVEL REJCHRT

pozdní syn království

EDICE
DELFIN

SVAZEK
OSMÝ

**PAVEL
REJCHRT**

**POZDNÍ SYN
KRÁLOVSTVÍ**

T R I Á D A

1 9 9 6

© Triáda, 1996, 2017

© Pavel Rejchrt, 1996

Epilogue © Robert Krumphanzl

ISBN 80-901861-7-3

ISBN (pdf) 978-80-87256-32-9

ISBN (epub) 978-80-7474-193-7

ISBN (mobi) 978-80-7474-194-4

**Severní
zrcadlo
Oldřicha
Rysa**

Památce otcově

Kde domov náš

Co je cizina a co je cizí jazyk v ní? Materština je možná jen cosi zdánlivého. Domov je v zrcadle ciziny čímsi jen méně cizím. Vždyť nějaký cizí jazyk, který jsme si přes velké úsilí nemohli nakonec osvojit než vnějškově, je téměř za materštinu v prostředí ještě dalšího jazyka, který jsme odsouzeni luštit jen nepatrně.

Ale ne: není zas ani jazyka, kterému bychom nerozuměli vůbec a kterému bychom nevyšli vstříc alespoň napjatým pohledem. I zvuky z dalekých neznámých ostrovů, slyšíme-li je v přímém setkání s mluvčím, mají právě jeho tvář, jeho lehce výsměšné, přezíravě komandantské, anebo naopak úzkostně prosebné oči, jeho temně doutnající hněv, či jiskřivě perlivou radost.

A tak se jenom dosavadní domov zrcadlí na mihotavé hladině ciziny, znejištěn ve svých tvarech, jednou ve svých školsky, kdysi rázně rýsovaných hranách, jindy v milostně oblené, letité modelaci. A cizina naopak volá z hlubiny: Pojď, pojď do neznáma, pojď do všech úzkostí očí a hlasů, které se na tebe upírají z toho, co nebylo nikdy vzájemně dosaženo, co zůstalo pro všechny cizinou mlčení. Cizinou jen proto, že nemohlo být nikdy sdíleno. Mlčení odstředné, nespojivé, mlčení odmrštěnců, kteří pátrají-li po středu, a co jiného zatím od nepaměti spojuje, nemohou jej nalézt jinak než jako zahánějící bouři, než jako ruku výhrůžně vztaženou: Jdi dále, jdi odtud, jdi z mé zahrady...

Host života

Těžko by mohl Oldřich Rys říci, čím byl, čím je a čím vůbec je. Všechno to bylo nějak příliš vnější, i když svět právě tohle jedinečně vyžadoval. Podobenku do pasu, uvést titul, byl-li jaký, a někdy i soupis navštívených škol, pracovních zásluh a jiných důležitostí.

Ale tenhle člověk nenáviděl dokonce i své jméno, karikoval ho často, zkoušel všemožné pseudonymy, ale nakonec zůstalo zase všechno při starém. Mytologické kniže národních ság zleva a kočkovitá šelma zprava, opravdu: povzbudivý obrázek! – tak tohle by tedy měl být podle jména on! On, který přece odmítal každou heroizaci, on, který měl v opovržení „struggle of life“ člověčích dravců, on, který musel všude dementovat svůj takzvaný životopis: své statisticky doložené výkony a zásluhy. Byla to všechno šalba světa – ne v té věci samé, ale ve všem tom, co se tomu dále a navíc a odchylně a za účelem všeobecného klamání a humbuku přikládalo. Ne, nebyl nikdy ničím, ničeho nedosáhl a nikam nemá namířeno, k ničemu a k nikomu se nehlásí. Samé *nihil*, plácá se smíchy do stehen, samé *nihil*!

Jde právě skandinávskou krajinou; je plný radosti, modré nebe jiskrně září, ale obláčky od moře přece jen zvolna postupují. Je to napřed jako v dětství: cukrová vata, marcipánová zvířátka nebo i trochu ospalí bílí lvi, veliké peřiny, obři; zahalené postavy, které se protahují, mírně zvedají z lože a zase uléhají – a tamhle vyčuhuje bílá ruka, prsty se prodlužují a oddělují – je to zas cukrová vata, čtyři pět plujících smotků. Ale za nimi se už tu a tam objevují i černé pytle opravdových mraků. Zásilky úzkosti. Do těchto ponurých let. Klouzají po mírných vlnách za sebe daleko kladených hvozdů. Hlubiny lesů. Z nich tu a tam probleskují zelená oka jezer, lysiny pastvin, a především ty plaše bílé úsměvy skupinek stavení jakoby už trochu z onoho světa.

Na kraji lesa se vynořil černý gotický kostelík se špičatou šindelovou věží. Krov se trochu naklání jak kápě středověkého

pacholka. Příchozí vejde dovnitř. Ve vstupní kapli na něho z fresky shlíží sedm andělů Apokalypsy. S už už zvednutými troubami k počátku posledních pohrom. Kostelní loď sama je ale bez obrazů. Nikde živé duše. A přece je tu plno zvláštního dění. Slunce sem totiž vniká vysokými barevnými okny. A větve stromu, který trochu zaclání té divoce zlaté plamenné záři, kreslí svým stínem, jak jimi vítr hází, po zemi i po zdech svá divně znepokojivá poselství. Jako by psaly celé spletence prstů ortely v neznámých písmech. Nad oltářem se tyčí dřevěný kříž, holý, bez těla. Návštěvník chvíli postojí v úzkostné úctě a posadí se do lavice. Co ho to vedlo až sem, až na Sever, v tom rezignovaném, a proto už bezečlenném harcování mezi pomýlenými volbami pokaždé zdánlivého poslání? Snad také i jeho dávné tušení o Severu v každém z nás, o té straně duše ošlehané větrem nebo spíš vichřicí posledních věcí.

Je najednou vzpomínkami v modlitebně svého dětství. Sedí tam vedle své matky. Přichází několik stařenek. Některé v šátčích. Jistě, je přece v malém městě S., v tom zasmušilém patrovém domě s vysokými obloukovými okny. Před domem několik vzrostlých jalovců, smutných, skoro hřbitovních. Také že v sousedství vlevo se krčí podmáčený a plesnivý domek Pohřební služby. A hned za ním ve stínu zdivočelého křoviska výrobní rakví. Napravo dolů se po svahu, zarostlém keři se srdíčky, strmě sváží pěšina k nádraží. Přelévají se tam postavy, pokaždé spěchající ve strnulé řadě jako apoštolé dvou protichůdných orlojů, dvou protikladných časů: od vlaku, k vlaku... Ve zdi nad nádražní tabulí se jménem městečka vyčnívají zlověstně dvě tři dělové koule, zaryté tam z velmi zlé bitvy před sto třiceti lety. Jinak kolem modlitebny, stojící tehdy trochu stranou města, se ještě daleko neprostírá nic než velké zahrady, huňaté koruny stromů rozvážlivě se kývajících v pokojném větříku. Bílá oblaka nastlaná nad sebou jak stupně slávy k Neviditelnému. Všichni zpívají. Nějaké dvouleté děvčátko běhá po koberci mezi lavicemi. A on, tehdy těsně předškolní hoch, se dívá na matku. I matka zpívá. Za silnými brýlemi má orosené oči. Píseň je právě v místě, kdy shromáždění zpívá: „Tvé brímore jsou hříchy, a já jsem provinil, zač Beránku ty tichý, tak kruté trestáns byl... ó Hlavo plná trýzně...“ Vídál pak už jako chlapec tvář Ukřížovaného prorážející ze všeho, ty nevypravitelné oči upřené odevšad. Studnice věčnosti. I bolest toho pohledu se nořila

někam za sebe do tajemství, ze kterého opět vystupovala, předpodstatněna již v pouhou lásku – tak záhadně, tak bezedně, tak hluboce temně. Jak víno v kalichu, ze kterého pily stařenky. Poslední Večeře. Znovu, znovu. Dokudž Pán nepřijde. Putovní kalich v lavicích, předávaný z ruky do ruky, v bázni a třesení, v slzách díkůčinění, v odpovědi lásky: kalich hrůzy, kalich dobrořečení.

Byl od začátku jediným návštěvníkem tohoto kostela a jen pozvolna se vymaňoval ze vzpomínek, které sice byly vyvolány tímto místem, ale přece jen se v jednom podstatném lišily co do svého zázemí. Tam byla víra v kruhu obecnství, zde byla víra sama, v liduprázdnu. Zadíval se znovu na holý ústřední kříž. Jako by právě před chvílí zemřel Kristus a spása šla naproti lidstvu z prázdnoty po Ježíši snátém s kříže a uloženém ve hrob, z prázdnoty po jeho vždy znovu toužené a vždy znovu ztrácené historické podobě v nějakém aspoň otisku jeho mrtvé tváře v domněle pravním posvátném plátnu, z prázdnoty tedy, kam vstupuje vždy nově jitrěná bolest deziluze; ale stane-li se ten div, pak z téže prázdnoty ovšem i něco vystupuje: je to víra zrozená z pochyb, z pekelného skřípění zubů jen na sebe vrženého zoufalství, ze zařatých pěstí proti rozšklebené masce dutého nic za naivně skvoucím nebem, víra jako nenadálý šok radosti, která marně shání důvody, jež by ji vyvrátily jak dosud vše – toto již nelze vyvrátit, toto má důvod samo v sobě, toto je právě podvrácením všeho ostatního, všech jistot, na kterých panovnice smrt tak nerušeně spočívá a buduje s majestátní pílí nekonečné nekropole, stínovou věčnost všeho byvšího... zde se zachvívá, zde dozrává závažnou trhlinu, ve slovech učedníků: „Viděli jsme Pána...“

Radost tedy a pokoj, ale jen v Duchu svatém. Ne z ducha našeho, plného neklidu a němého smutku ze všeho a nade vším. Pokoj vám, pravil Zmrtvýchvstalý svým smrtelným spolubratřím, kteří už i proto dlouho nemohli uvěřit. Naše zkušenost nás sráží. Do nemoci a bezmoci.

Člověku Oldřichu Rysovi, který tu v lavici sedí poloschoulen, polozhroucen do sebe, jakoby sám svázán do kozelce bezmoci, se opět vybaví matka. Tentokrát ale už z mnohem pozdější doby než před chvílí – teď vedle už dlouho dospělého, ale dosti smolařsky se životem zápolícího syna, snad i kvůli němu trochu předčasně stárnoucí, jak byla pak vlekle nemocná, a nakonec už jen pospávala

skoro bez pauzy v tom velkém, v jinak otlučené a chudé kuchyni podivně zachovalém, téměř honosném starožitném křesle pod užíváním již celých hrstí léků – ta těžká její hlava, zabořená bradova ve hrudi, ta její nebohá, nepřítomná již hlava... a projde mu přitom myslí, ani teď neví, jako nevěděl nikdy proč, ta podivně nerosozumitelná, avšak pro něho již mnohokrát tesklivě sugestivní věta z knihy Kazatel: „...a kvěsti bude mandlový strom, tak že i kobylka těžká bude“ – ano, těžká bude, přisvědčuje syn oné matky přicházejícímu snu, hlava mu klesá, cítí se jaksi prostoupen matčinou duší, kus jejího nemohoucího těla, její staré dítě – usíná –

Je najednou nad nějakým městským parkem, kolem samé slepé domy z hnědých cihel, tak smutné bez oken, a vidí opodál dávného spolužáka Romana Scagliolu v tom zelenavém tvídovém saku, které za studentských časů nosil skoro nepřetržitě, jak na něho vesele mává z jakéhosi balkónu tenisovou pálkou: „Pojď hrát!“ Ale on, až příliš hrdý Oldřich Rys, s frajírkem Scagliolou přece tenis nikdy nehrál! Beztak by musel teď k němu letět. Sám stojí přece na jiném balkóně ve stejné výšce, ale dost daleko, jakoby ob jeden dům. Chtěl by Scagliolovi odpovědět, zavolat něco na vysvětlenou, ale nemůže. Ústa má jakoby sletovaná. Je mu do pláče. Kolem je přitom všechno v květu, kaštiny, hlohy, slunce svítí, ptáci zpívají. Musí ho teď zachránit zase to, oč se ve snech už mnohokrát pokoušel. A kupodivu skoro vždycky se zdarem. Přitáhne tedy ruce k tělu, zavře oči a mocně se soustředí. Máchne pažemi, a je to. Zase létá jako už tolikrát. Létá úplně lehce, ba skoro s rozkoší nad tímhle parkem. Ale Scagliola na balkóně už není. Létajícího to táhne dolů, do stínu. A vida, vždyť to tušil, pod stromy parku je ve skutečnosti hřbitov. Mezi náhrobky popsanými nějakými šiframi, které mu nepřipomínají vůbec žádnou řeč, svítí mu najednou přímo u nohou velmi zřetelná zlatá písmena z černého kamene lemovaného svěží travičkou: ROMAN SCAGLIOLA.

V úleku nakrátko otevřel oči. V kostele se mezitím pořádně setmělo. Chystá se asi k bouři. Kam teď jít? A ještě tou ostrahou zasmušilých andělů u východu. Jen jen zatroubit. Celé věky víry soudí naši plytkost. Pustinu naší doby. Nějakou chvíli o tom, malátný únavou, přemítá. V dálce zahřmělo. Snaží se chytit konce vlastních vět, složit z toho přehlednou úvahu. Marně. Usíná zas.

A zničehonic vidí teď Scagliolu stát na kazatelně právě tohoto kostela jako luterského kněze v bílém ornátě. Vypadá to, že tenhle někdejší spolustudent tu už dlouhou chvíli káže. Kde jsou všichni? Odkud a kam se nese to kázání? Přes hlavy dávných spolužáků, přes fotografie položené k urnám většinou už zesnulých našich matek, přes zbývající vratké siluety třesoucích se tatínků-věchýtků, přes všechny ty zahrady zelené a tiché kouty slzících účtování – co je náš čas? Co je čas vůbec? Proč, Romane Scagliolo, sami už nejdem, when de saints go marchin' in, což nejsme dost svatí, dost hříšní, dost skuteční, abychom nesměli zemřít, nesměli překročit půli, tu půli čehosi, co celé vůbec nechápeme, a chtít zemřít znamená chtít to nejen pochopit, ale chtít být *to celé* –

A Roman Scagliola pokyvuje, není už najednou na kazatelně, ale úplně blízko něho, tak přece zdrceného, útěchy potřebného, tak blízko, jak může být vůbec jen tajemství, jen tremendum, sdělované šeptem – a to právě uprostřed bouře, uprostřed vichru a skučení žvlů, uprostřed vzteku světa a sykotu eónů: ...zemřel za hříchy naše; vydal se sám sobě do rukou; svalil na sebe svá vlastní vlnobití; zasadil si smrtelné rány, zmařil se: Pán slávy, Pán všeho; nepoznán, přehlédnut; a s nepravými počten jest, a nepravosti neučinil; nasypán mezi smetí, se všemi vyvrheli; ale i s průměrnými hříšníky; s masou zatracení; s listím, které shrabávají; s chrastícími těly; s popelem po Židech; po Cikánech; se všemi smeten; jimi a s nimi, a především sebou: sám chtěl, sám se vydal; a nikdo neřekl: nemusíš, leč Petr apoštol, ale Mistr dí: Odejdi satane; i sestoupil Pán slávy do pekel: aby se zlomil a aby zlomil obruč tvou: Ó smrti věčná, smrti všech, smrti má; a aby padly zastírací stěny: všeho, čím svět tak živelně tepe: v rozkoši a v podnikání, vždy na útěku; ach rány po hřebech, dostihující ještě i zběhy, rány Páně; kdo procitne než tebou zasažený? Tebou, živý Kriste, tak živý svým sebevydáním za nás, abychom povstali, zmrtvýchvstali, živi byli...

Bouře odcházela a přicházela, chodila okolo, až konečně zeslábla a ztichla. Návštěvník kostela a příchozí této úskočné krajiny, hledač Severu v nás, položeného pokaždé ještě hlouběji, než jsme se nadáli, vysunutého ještě nezbadatelněji „na půlnoc“, než kdy tušila odvaha našich naivních dobrodružných výprav, opět procitl ve své lavici. Slunce zas plamenně svítilo barevnými okny.

Proč přichází mi – ptal se sám sebe – tak často ve snu, alespoň zahaleně, všechno to, oč se ve bdění marně snažím? Otec tomu říkával život z víry. Můj otec – pastor. Ale já troskotám už i na životě obyčejném. A může víra povstávat z takových ruin? A jestliže ano, není tu podezření, že jde jen o osobní náboženskou kompenzaci toho všeobecného nabourání? Jeden se utíká k poezii, jiný k evangeliu. Ale jak vytrhnout ten život z kalamity, a přitom ho nést a nezapřít a předložit Tvůrci i Soudci všeho právě s touž kalamitou. Paradox, který mne nutí žít, jít a ptát se a zvykat si, že s odpověďmi se všude, možná z badatelské, akademické svědomitosti úzkostlivě otálí. Pohříchu natolik, že jich pak už prostě vůbec není. Přestane se nadobro s nimi počítat. A zase jsou-li nějaké, je to skoro vždycky zkrat vášně, nebo co horšího, fígl komerce nebo jiné falše.

Mytologické kníže národních ság zleva a kočkovitá šelma zprava, to byla jeho ohlávka, to na něho hodili, to vlekl v tom jménu a příjmení, které si přece nevybral. Utíkal životu, jistě, pokud se téhle rodové dravosti a osobní naducanosti tak říkalo. Od dob renesančního travičství až po moderní hospodářskou soutěž – od dob Kainova kyje nad Ábelem až po vyšoupnutí bratra uchazeče či bratra kandidáta z jediné, uznejte, příliš těsné dvojzidle nějakého řízení se tohle stále a nanovo děje! Ne, nebyl nikdy ničím, vědomě ničeho nedosáhl a nikam, opravdu, ještě ani teď nemá namířeno a stěží už vlastně i může mít, a přece se nemůže zbavit svého jména, své všude smočenosti, prokleté ohlávky žití – a to ani na tomto místě svatém před výsostným znamením Spásy, kde by se přece měl pohroužit v hlubině onoho Pokoje, jenž převyšuje všeliký lidský rozum –

Proč tohle nedokáže? Proč všichni čekají, že bude zbožný podle obvyklých představ a měřítek? Nebyla naděje právě v tom, že smí svůj nepokoj přiznat a v celém rozsahu rozestrít? – On, loutka nebohá mezi loutkami, ale před Hospodinem naplno člověk, značený na světě tak neblaze Oldřich Rys.

Když konečně zas vyšel z kostela, stromy a louky okolo voněly teď po bouři v nepopsatelném bohatství a síle. Ale jsem tu všude žel jenom host, pomyslel si ten věčný nespokojenec, každé kouzlo mne mívá, každé přilnavé opojení, pouhý host Severu, tulák jen několika světělých nocí, zbabělý dost, aby zaplatil předlouhou

zimní tmou a jediné tak snad vytrval a byl někde doma. Ale nepřišel jsem prostě vždycky jen nějak nevhodně – jednou pozdě, jindy brzy: ke stolu, kde právě sklízí, kde teprve prostírají – strefit už jednou svoji židli, svou hodinu, své pravé jméno, které by mělo být právě teď čteno v prezenční listině hostů.

Což jsme tu hosté všichni? I vy, bratře? I vy, posupná masko? Promiňte, špatně vidím, a také špatně mluvím vaším jazykem; urazil-li jsem vás, máte proč promíjet. Ach, proč tak lpíme na kostech života, hlodající je, divoká smečka v společenském oblečení. Opět sarkasmus. Už se ale neomlouvám. Koušeme tak či onak všichni. Podaření hosté života. Hosti – Kosti.

Ale je-li tomu už tak, není dobré tu truchlohernou bláznivinu vzít také jednou za základ – nastojte: za základ naděje – a přijmout ji vítězoslavně za podmínku, abys dřív nebo později, jsa tedy již nenapravitelně host, mohl také být pozván ještě jinak *dále*? Abys na své staré dobré, v únavě skoro už nevážné klepání mohl konečně jednou zaslechnout pokyn převratně nový, tak jiný, než je hlas života, než je touha srdce, než je náš jazyk a tableta celá moje marná řeč?

Účastník rozpadu

Bylo to zvláštní. Snad se vydal na cesty jen proto, aby učinil zkušenost všeobecného bezcestí. Bílá společnost se zmítala už aspoň tři čtyři lidské životy mezi rozením a agónií, a těžko bylo určit, co se vlastně rodilo a co umíralo, zda se nakonec to, co domněle již zemřelo, nerodilo v jakémisi novém převtělení, tedy mnohem bytostněji a důsažněji než jen v „převleku“, jak se říkalo, a zda zas naopak neumíralo jako staronové to, co na chvíli vzpružovalo k úsměvu, ba k slzám radosti zdeptané tváře, skloněné nad domnělou kolébkou čehosi nadějně nového, zda to nezacházelo opět v tragickém nezdaru marných pokusů polidštit nelidské, brutální, blbě a zvířecké.

Tato společnost, donedávna si zakládající na rozumu a rozumnosti až pověrečně, vířila už drahnou dobu v jakési obrovité pračce takřka nekonečného počtu sebereflexí, aniž si byla čímkoli jista, nejméně ze všeho svou totožností, která může tkvět jedině v čistotě pohnutek, směřování, zření: nic z toho nebylo nezkaleno, ba takřka to nebylo vůbec zřetelné. Síla vášní, množství zkřivenin a úzkost z doléhající mlhy a houstnoucího temna se skoro už nedala vypovědět. A zůstaneme-li při obrazu pračky, nic nepomohly další a další prací prostředky, ať zvlášť, ať v kombinacích. Nic zářivého z toho stále nevzcházelo: jediný den, který by přesvědčil: jsem naplněn, stál jsem za to.

Jeho úzkost znala výkřik, který ihned zase zatajila ve hrobové ticho, aby nebyl vyrážen nadarmo: Bůh... Ale ovšem: tím slovem tu všecko prokvítalo, to slovo podrůstalo jak nesmrtelné podhoubí hříby novodobých humanistických frází; ale skutečnost sama, která by tě vzala nejen na paškál, ale přímo do kleští, aby tě přepresovala z nicoty do bytí, z nicoty mezilidských unavených polopravd či spíše zcela zavedených pohodlných lží, které tak rády slují vztahy, do bytí před svou tvář, do pravdy tak holé a syrové, že může se jevit samotou a neláskou, tato skutečnost, za velmi

jinak oblíbeným církevním slovem Bůh, tu již nebyla: Bůh hrozný a žárlivý, nesmiřitelně výlučný, ale také jen a jen proto milující, že vyvolující z neurčitosti nicoty, lhostejné a se vším svolné, k přísné a účastné určitosti.

Nicota, která světem táhla nejen v ukrutnostech násilí a války, ale snad ještě nebezpečněji v převlecích humanismu, který sebevědomě vstoupil na místo víry, zbavené společenského vlivu, se projevovала čím dál víc jako všesmiřující nezávaznost, které se říkalo slovem, jež bylo v obecné úctě: tolerance. Za chvíli se už ani nevědělo, koho a co kde tolerujeme, a zase od koho a vzhledem k čemu svému bychom se rádi tolerance nadáli. Tolerance byla zcela abstraktní neurčitost, ba přímo zbožštění této k ničemu nezavazující neurčitosti. Kaceřovalo se právě jedině to, že někdo nebyl v tomto všeobecně perverzním smyslu tolerantní, že byl duchově vyhraněný, charakterově určitý. Rádo se pak říkalo, že je sobecký.

Na jedné straně se volalo ne-li rovnou po jednotě, pak alespoň po sblížení obchodním, politickým, náboženském, na straně druhé se trhy štěpily, země dělily, víry a kultury vzájemně přetahovaly, řevnivě mátlly. Neporozumění všech se všemi jen rostlo, nikdo se necítil doma ani na vlastní židli, všechno se vzájemně vyobcovávalo, zapuzovalo za vlastní posvátný okresek; a přece i ti, kdo konečně ve chrámu a v jeho areálu zbyli jako dědici a vlastníci, a tedy osoby právoplatné, najednou necítili kolem nic než vítr, vanutí marnosti a konce. Plamen dohořel, studnice zděravěla, Keř hořící se podruhé nezjevil. Byly tu ovšem křeče a náhražky, barokní sochy uváděné v život, pitvorně esovitá zkroucení zbožných, kde ale tkví dnes skutečnost onoho slova, jež máme vyslovit až v nouzi nejvyšší?

A náhle zaznělo jeho nitrem: „V těch hrůzách tkví, v té nepřítomnosti sebe samé.“ Paradox, který pochopíš, rozpoznáš-li, vyobcovaný vyděděnče, svou situaci a přijmeš-li ji jako takovou za svou. O to nyní šlo: k dané hodině vytrvat *v této* poznané pravdě, jež v temnu natolik tíživém, že málokdo se obešel zcela bez narkotik, slula *vševyhoštěním*.

Čím dál hůř snášel tu tmou v plném slunci pláží, bankomatů, dychtění po bronzových tělech, stříbrných supervozech a zlatých časech zítra, pozítří. Nápis jako: „Peněžní automat – společník moderního člověka!“ jej zraňovaly jako jedna z těch urážek, které

jsme nuceni už vůbec nepromýšlet v jejich důvodech a příčinách, protože toto bychom už neunesli vůbec. Podobně směnárna s obřím návěšním CHANGE, která skoro přes noc vyrostla na místě odsunuté kanceláře Pohřební služby, jejíž nepatrná firemní cedulka hned vedle jako by chtěla nesměle upozornit kolemjdoucí: „Nebojte se umírat, prodej nepřerušen, nejlepší rakve k mání a zpopelnění řízené počítačem“ – podobné výjevy ho uváděly do stejně nesnesitelných stavů.

Takových situací bylo čím dál víc, bylo jich už nespočet. Města bílého zeměpásu se sobě začínala vzájemně podobat natolik, že jejich návštěvník, pokud v něm zbylo ještě něco kulturně charakterního, lidsky individuálního, zatoužil po jiném, dosud možná neobjevené planetě. Tam alespoň umisťoval jako možnost rozdílů zemí, národů, jazyků; zvláštnost odstínu, který je pokaždé signálem krásy a zázraku existovat. Či vlastně existovat už nebylo žádoucí? Čnit tady a překvapovat, ať jsi, kdo jsi, svým tvarem nezceizitelným a tváří jedinečnou. Se všemi pihami, vráskami, se všemi takzvanými vadami krásy. Namísto toho tedy splývat, vlnit se vlnka sám s vlnkami téhož proudu, být stejný jako všichni, byť byla to i stejnost nestejných velikostí, například stejnost hamiznosti či slavomamu, jen ale velmi rozdílně syceného, či naopak šizeného. Této nahodilosti zdaru či nezdaru v sycení nebo šizení hamiznosti či slavomamu se říkalo šmahem nespravedlnost, což přitížilo v očích jak kioskáře, tak velkopřumyslníka adresátu transcendentnímu, který jenom tady – kupodivu – byl vnímán jako existující, ač to byla popravdě jediná viditelně účinná spravedlnost, která zabráňovala hamiznosti a slavomamu vyhubit svým exponenciálním růstem samotné jeho nositele.

Jak tedy cestoval, snažil se najít v každé zemi a v každém městě ještě cosi obzvláštního, co nikde jinde nemají. Něco málo z toho mohlo být jen na okraji takzvaného života, totiž toho, jak chtěl být život vyšňořen a pojímán. V nějaké nové lokalitě ho tedy zajímaly zastrčené opadané dvorky dřív než exkluzivní fasády hlavních tříd, ohrada s odtrhanými plakáty a sprejovými vzkazy dřív než zrestaurovaná, mrtvolně znehybnělá historie, než tedy prospekty s chrámem, radnicí, zámkem, říšskými klenoty... Odhozený kus plechu, který se ve vysokém poledním slunci zaleskl v hloubce domovní větrací šachty, jindy nedohledně tmavé, ho

například upoutal určitě dříve než korunovaná hlava na nově ražené minci nebo lišácké politikovy oči z předvolební výlepky –

Ale zmítání bílé společnosti mezi nicotným rozením a neskutečnou agónií, celý ten proud doby byl mocnější než on, odštíplá tříška dávné olivy, a tak také tady, v srdci kdysi významné severské moci, kde nyní sám stál chtě nechť až k zakopnutí podoben té veristické soše turisty, stupidně civějícího někam vzhůru, kterou měl právě po svém boku, se opět nad město snášel z věže dómu starý protestantský chorál, provedený jako zvonkohra, spouštěná dnem i nocí každé dvě hodiny nad konzervovaným spletnem historických uliček, plných strakatého proudění a bzukotu videokamer, která svou sentimentalitou, ne nepodobnou dojetí z rozladěných pouťových orchestrionů, signalizovala do decibelů mnohaproudých dopravních okruhů, jejichž obchvacujícími smyčkami bylo toto městské jádro jakoby rdoušeno, že se někdejší všeobecná bohoslužba, kdy celé město stálo tu čelem k transcendenci, vyznávajíc se veřejně z hříchů a přijímajíc pak v eucharistii tajemnou účast na budoucím konečném vykoupení, proměnila v této či podobné rezervaci po tolika bitvách a morech, po tolika popravách i korunovacích, po tolika zdrcených *De profundis* i tolika vítězných *Te Deum* nezvratně *v hračku*.

Pan Nerudný šel právě po Starém korze. V úzkostné předtuše, že něco pokazí. Že někomu, při nejlepší své vůli, nebude úplně vhod. A že ho pak stihne všeobecný odsudek, ba ještě něco mnohem horšího: výsměch. Báł se přece, aby už nebyl tak nápadně zlostný, aby se dál už nezesměšňoval potlačovanou zuřivostí. Ale co naplat: měl ihned vztek i na tu úzkost samu. Je přece příliš ohleduplný, a kdo kdy bral ohled na něho?

Bylo právě po poledni a slunce pálılo pana N. z protisměru přímo se zvrácenou rozkoší, jako by si chtělo smlsnout na ojedinelých už tvářích bez černých brýlí a ze všech obchůdků korza – restaurované rybí páteře dávno už zetlelého platejze –, jímž bylo toto Staré Město z výšky co do tvaru a zblízka co do pachu, vlály nebo trčely do stran křiklavé vývěsky jako neuniknutelné sítky na roztěkané motýly lidských pohledů. Masa se bezbranně valila a zmítala mezi nabídkami, tisíce rukou se třepalo ve vzduchoprázdnu, jak nedosáhlo ani svých prostomyslných návnad, natož svých vysoko zavěšených žezel, svých povolání k vládě a pastýřství – a když ne, pak zase z druhé strany ani svých řetízků a želízek, svých sladkých spoutání, svého uvelebení ve službách předchozím. Mucholapka, pomyslel si pan N., všichni tu zády leží v lepu, přilnuli k existenci, a třepou končetinami, aniž cokoli svým pohybem přibližují.

Pan N. pocítil najednou nevoli takřka neovladatelnou. V uších mu navíc ještě zněly rytmičké útržky reklamní vychvalovatelky nějakých koupelnových doplňků, jak ráno z nedostatečné znalosti města vklouzl do tlamy přímo Molochu – lidožravému obchodnímu centru. Ve srovnání s tímhle zatuchlým skanzenem saponátově vonělo. A bylo rovné jako špalír. A stěny hladké, lesklé, průrazné. Jako gilotiny. Kdo po nich občas nevolal. Na pomalá a liknavá hrdla. Jak tehdy na zrádce revoluce. Teď zase na intelektuálské váhavce. Na ty náměsíčníky přimotané do dráhy, kde za všeobecnou

prosperitou se všichni závodně rítí v plném slunci, ve vesele pest-
rých trikotech a v jasně rozkreslených pruzích. Všeobecná euforie
nad propastí. Než všechno s povlovností slunečních hodin takřka
majestátně sklouzne v poslední metafyzické prázdno a chlemtat
bude z vlastních tepen žhavou nicotou. Křysař by lépe nepochodil.
A Křysař-Trh teď vlekl odtamtud několik párů uší, ano, neuvěřit-
elné množství uší přikrytých sluchátky, jež čile nasávaly svůj ne-
přetržitý zvukový výkrm z malého univerza ve dlani nebo v kapse.

Byl by se pan N. chytl za srdce, byl by křičel, byl by se tady
mezi mrštnými středověkými pacholky jakéhosi pouličního diva-
dla pro potěchu publika snad i oběsil. Nikdo ale by to stejně ani
nepostřehl. Snad jen několik veselých povah tmavé nebo žluté ple-
ti by světaznalým zazubením projevilo takovému kousku uznání.
A pak možná reportér večerních novin. Přece jen malá změna
a originální trhák mezi ty nudné mrtvoly ubodaných dívek. A tak
se prostě pan Nerudný neoběsil.

Jenomže celý svět jako by teď teprve vyprskl: Vidíte, co tenhle
všechno nepokazí. Taková příležitost! Opravdu, pěkně nerudný
pán...